

A drogproblémák megelőzésének és kezelésének formái Luxemburgban

A következőkben Luxemburgot, az EU egyik mintaállamát próbálom bemutatni — drog-prevenációs tevékenységén keresztül.

2000 tavaszán egy hétig volt alkalmam tanulmányozni az ország kábítószer-megelőzésben részt vevő intézményeit. Bár a cím (amely egyben a tanulmányi program címe is volt) arra utal, hogy Luxemburg, az EU egyik mintaállama, példa- és mintaeértékű tevékenységet folytat, a valóságban egyáltalán nem így van. Luxemburg és a többi EU tagállam (mint a világ más országai is) egyénileg „tapogatóznak”, próbálkoznak, sikereik és kudarcaik vannak.

Nincs egységes drogstratégia, amelyet EU szinten közösen hoztak volna létre, és próbálnának alkalmazni. Mindezek ellenére érdemes odafigyelni arra, hogy más országok hogyan dolgoznak, milyen stratégiákat, milyen módszereket alkalmaznak a szenvedélybetegségek megelőzése terén.

I. Luxemburg múltja és jelene. A kábítószer-fogyasztás elterjedésének lehetséges okai, összefüggésük az országban végbemenő változásokkal

A hercegség már a Római Birodalom idején is fontos szerepet töltött be Kelet és a Nyugat háborúiban.

Luxemburg évszázadokig a jelenlegi főváros helyén álló erőddel vívta ki híres-hírhedt nevét. A korai luxemburgi uralkodók úgy gondolták, hogy egy óriási erődrendszer segítségével meg tudják őrizni függetlenségüket. Évszázadokig építették tehát a monumentális építményt, melynek szerepe a hercegség védelme lett volna. Súlyos ára volt azonban ennek a semlegességnek, több száz évig a hercegség jövedelmét felemésztette az építkezés, óriási nyomorba döntve ezzel a népet. Az áhitott semlegesség pedig elmaradt. A hatalmas és monumentális erőd nemhogy nem tudta megvédeni Luxemburgot, hanem egyenesen vonzotta a háborúkat.

Az erőd — és ezzel a hercegség — labdaként pattogott az európai uralkodók és kultúrák között. Hosszas véráldozatok árán rájöttek, hogy a semlegesség ára inkább az erőd nemléte, mint léte. ezért lerombolták, s helyén épült fel a hercegség fővárosa, Luxemburg.

Sajnos, ez sem hozta el az áhitott semlegességet. A XIX. század végén egy újítás következtében a területén lévő vasérc segítségével a hercegség fejlett acélipari országgá vált. Így ezért, valamint fejlett vasúthálózatáért, az I. világháborúban lerohanták, a II. világháborúban pedig Hitler egyszerűen annektálta az országot.

Semlegességét igazából a háború után érthette el, és tartja ma is.

A XX. században óriási változás állt be a lakosság életszínvonalában. A XIX. századig minden erőforrás az erőd építésére folyt, az emberek kétharmada éhezett, szinte középkori szinten éltek, ezért sorban kitelepültek. A századfordulón azonban egy kémiai eljárás következtében hirtelen robbanásszerű fejlődés indult, egyik pillanatról a másikra Európa fő acéltermelőjévé nőtte ki magát a hercegség, elindulva ezzel egy óriási fejlődés felé.

Luxemburg az Európa Tanács egyik alapítója, s itt született a Szén és Acél Közösség ötlete is. Számos európai intézet települt ide, melyek többsége még ma is itt található.

A '70-es évek acélipari válsága Luxemburgot is elérte. Csökkent az acél jelentősége. 25 év alatt az iparban foglalkoztatottak létszáma a hatodára csökkent. A válságból az ország szerencsésen

kilábalt. Kedvező adótörvényekkel, soknemzetiségű és soknyelvű adottságait kihasználva, sajátos pénzügyi központot hozott létre. Jelenleg 267 bank található, s számos biztosító társaság székhelye az ország.

Luxemburgban jelenleg a GDP legnagyobb százalékát a szolgáltatás és a pénzügyi szféra adja. Nagyon érdekes az ország lakosságának személyi összetétele.

Mivel a XIX. század végéig nyomorgott a nép, ezért sokan kivándoroltak. Az ipar fejlődése újszerű problémát vetett fel. Nem volt munkás, a szabad paraszt pedig nem akart bányában dolgozni. Szükség volt viszont szakértőkre, ezért Olaszországból, Németországból és Sziléziából (Lengyelország) hívtak munkásokat. Fő szempont volt a vallás, ezért katolikus országokat választottak, a későbbi lehetséges konfliktusokat kiküszöbölendő, így később Portugáliából is jelentős tömegek érkezését támogatták.

A lakosság jelenlegi összetétele:

Összes:	423.000 fő	– Belga	13.200
Luxemburgi:	276.000 fő	– Német	10.000
Idegen:	147.000 (34,9%)	– Brit	4.400
– Portugál	54.500	– Holland	3.800
– Olasz	19.900	– Egyéb európai	9.100
– Francia	16.500	– Egyéb	16.300

Luxemburg gazdasága erős, a világ egyik leggazdagabb országa! A múlt századi léthez képest gazdagsága jelenleg elképesztő. Erős a középosztály, nincsenek nagy vagyoni különbségek.

A munkanélküliség 3% alatt van. Rengeteg a munkahely, a helyi lakosság nem képes ellátni az igényeket, így naponta hetvenezeren ingáznak a német SAAR vidékről és a belga Lotaringiából.

Luxemburg kultúrája „két szívű”, francia és germán. Az ország nyelve a luxemburgi (luceburgi), melyet rengeteg szó gazdagít. A luxemburgi nyelvtörvény nagyon szigorú, szinte emberfeletti elvárásokat fogalmaz meg a diákokkal szemben.

- Az óvoda – iskola előtti nevelés – hivatalos nyelve a *luxemburgi*, amely egyben az anyanyelv is.
- Az iskolában 1. osztályban elkezdnek írni, olvasni *németül*.
- 2. osztályban elkezdik a franciát, mint idegen nyelvet tanulni.
- 13 évesen, a gimnáziumban elkezdik az *angol* nyelvet tanulni.

Aki elvégzi a gimnáziumot, gyakorlatilag négynyelvűvé válik. Ez óriási előny az egyének, de az országnak is, mivel ez a többnyelvűség vonzotta a bankokat, biztosító társaságokat, így lett Luxemburg pénzügyi központ.

Ugyanakkor az ország nagy árat fizet ezért az előnyért, Japán után a világ második legnehezebb iskolarendszerét tudhatja magáénak. Ennek következtében a diákok 50%-a(!) nem tud semmilyen iskolai végzettséget elérni a nyelvi nehézség miatt. Évente 4000 diák belga, francia, német iskolákban szerez végzettséget. Tehát már az élet kezdetén kudarc éri őket, olyan élethelyzet, amely vereséggel kezdődik. Nagyon fontos ugyanakkor ezen nyelvek ismerete, mivel a közigazgatás, igazságszolgáltatás és a törvényalkotás nyelve a francia, de a német — mint hivatalos nyelv — jelen van a beszédben és feliratokban is.

Az említett nyelvek közül főként a német a nagyon nagy gát, elsősorban az olasz és portugál gyerekek számára. Itt a szülők nem beszélnek a németet, s ez a nyelvi környezeti hiány óriási hátrány. Ezek a gyerekek szinte alig jutnak be a gimnáziumba. *Valahogy úgy érzem, hogy a sok külföldi luxemburgivá, értelmiségivé válását is hivatott gátolni a nyelvtörvény. Így bármennyi is a bevándorolt, az ország vezetése mindig az óslakosok kezében marad.* Mutatja ezt az iskolatípusonkénti eloszlás is:

Iskolatípus	Részvevők aránya	
	Luxemburgi	Külföldi
Gimnázium	87%	13%
Szakmát tanulók	60%	40%
Igen gyenge képességű, speciális iskolába járók	30-40%	60-70%

Mindezen „színes” összetétel ellenére az országban politikailag nincs baj, „politikai és gazdasági biztonság van”, nincs rasszista párt, sok a munkahely, kellene a külföldiek. Az iskolában is minimálisak a rasszista megnyilvánulások.

Ugyanakkor konfliktusok éleződnek azok között, akiknek van jövőjük, és akiknek nincs. s ez közvetve ugyan, de mindenképpen összefügg azzal, hogy kinek milyen lehetőségei vannak (szülői háttér, nyelvismeret, iskolai végzettség stb.).

A luxemburgi iskolarendszer nem készült fel a jelenlegi demográfiai változásokra. Kicsi a luxemburgi családokban a születési ráta, az olasz, portugál családokban viszont igen nagy. Az iskola elsősorban kognitív beállítottságú, megismerésre alapoz, sikerre orientál. Az oktatás francia irányultságú, ex cathedra, azaz kinyilvánítja a tanár tudását a „buta” diáknak. Nem nevelő, pusztán csak tudásátadó szerepet tölt be a pedagógus. A családok viszont nem képesek teljesíteni azt a feladatot, amelyet az ilyen iskolarendszer elvár tőlük. A luxemburgi pedagógus szakszervezet igen erős, folyamatosan tiltakoznak a nevelési, személyiségfejlesztési feladatok ellen, mondván, egyrészt a pedagógusokat nem készítették fel erre, másrészt szerintük ezt a családoknak kellene elvégezni.

A jelenlegi luxemburgi iskolarendszernek (de az egész országnak is) kizárólagos ismérve a siker vagy sikertelenség. Ez utóbbi előhívja az elbizonytalanodást, a hagyományos értékek elvesztését, a szociális problémák kiéleződését. Kivesznek a hagyományos vallási értékek, melyek helyett a társadalom nem tud mást nyújtani.

Súlyos problémaként jelentkezik az agresszivitás, mely egyfajta válasz a társadalmi változásokra.

Az agresszivitás két formában jelent meg. Egyrészt az önmaga elleni agresszió eszközöként elterjedt a droghasználat (önpusztítás + kiútkeresés). Másrészt nő az egymás elleni erőszak. Itt elsősorban a diákok „jeleskednek”, előszeretettel veszik el a státusszimbólumot jelentő tárgyakat (pl.: bördzseki, mobiltelefon) olyan társaiktól, akiknek van ilyen.

A problémát ismerik az illetékesek, számos projektet dolgoztak ki, illetve vannak kidolgozás alatt álló programjaik, melyekbe bevonják a drogosokat, a szülőket, illetve a diáktársakat.

Legérdekesebb és legizgalmasabb projektjük — amire rendkívül büszkék — „kalandpedagógiának” nevezik, melynek lényege: olyan izgalmas körülmények teremtése, amit a drogokkal teremtenének meg maguknak. Így az izgalmak „egészségesebb” válfaját választhatják a fiatalok, s ez kevésbé veszélyes számukra, illetve a társadalom számára.

A következőkben megismerhetjük a Luxemburgban létező, drog-prevencióval foglalkozó főbb intézményeket, és azok működési formáját.

II. Luxemburnak mint szociális államnak lehetőségei a lelki és testi egészségnevelés területén (tények, tapasztalatok, tendenciák)

A szociális munka nem új keletű Luxemburgban. Az I. világháború előtt az egyház privilégiuma volt a szegények segítése. Fontosak voltak a női rendek, az apácák töltötték be a mai szociális munkások szerepét.

A XX. században változás áll be. Egyrészt elvilágiasodik a társadalom, másrészt liberalizálódik. Számos szervezet alakul, melyek zászlójukra tűzik a szegények, elesettek segítségét. Legfontosabbak ezek közül a „*Liga a TBC ellen*” és a „*Luxemburgi Vöröskereszt*”, mely utóbbi napjainkban is működik, szociális segítséget nyújt és a megelőzésben segít.

Napjainkban a legjelentősebb szerepet a szakszervezetek játsszák a szociális szférában. Három fő csoportosulás van:

1. Független szakszervezeti alap (szocialista irányultságú szakszervezetekből nőtt ki).
2. Keresztény irányultságú szakszervezetek.
3. Állami alkalmazottak szakszervezete.

A szociális munka főbb feladatait az alábbiakban jelölik meg:

1. Lehetővé tenni a szociális kapcsolattartást:

- különbségek kiegyenlítése,
 - problémák feltárása, megoldása.
2. Bátorságukat veszített emberek motiválása („Ne halat adj, horgászni taníts!”).
3. Védelemre szorulóknak védelem nyújtása:
- szexuálisan bántalmazott gyermekek védelme,
 - súlyosan beteg idősök jogainak védelme.

A nehéz szociális helyzetnek három összetevője lehet:

1. Személyiség

- életkor,
- betegség,
- fogyatékoság,
- alkoholizmus,
- pszichikus problémák,
- képzési deficitek,
- előre nem látható „eseményekké” válnak az emberek.

2. Közvetlen környezet (család)

- család felbomlása,
- bántalmazás, erőszak,
- szegénység átöröklése (beleszületik, és az is marad).

3. Társadalmi környezet

- hitellehetőségek nyújtása — könnyű hitelfelvételi lehetőség — a családok eladósodnak.
- A családok többsége jól él (2-3 autó, 2-3 külföldi nyaralás, jó éttermek), a társadalom 10%-a viszont lemarad, a létminimumon él.

A szociális segítségnyújtás alapvető beállítottsága:

- autonómiát adjon, azaz ne legyen szüksége segítségnyújtásra;
- tiszteljük azokat, akik rászorulnak a segítségre;
- az állam ott, olyan mértékben avatkozzon be, amennyire szükséges;
- a segítő eszközöket jól válassza ki, mikor mit célszerű alkalmazni
 - pénz,
 - szakmai képzettség előmozdítása,
 - szakember (pedagógus, pszichológus, szociológus, nevelő, beteggondozó).

Luxemburgban az átlagjövedelem magas, nagyon alacsony a munkanélküliség (a 3% munkanélküli nem azért van, mert nincs munka, hanem mert nincs meg a munkavállaló végzettsége („munkára képtelen emberek”), a lakosság kb. 12%-a elszegényedett. Mivel magasak a jövedelmek, ezért nagyon drága is az ország, így gyorsan és könnyen el lehet szegényedni. Kétféle szegénységet különböztetnek meg, olyan szegényeket, akik önhibájukon kívül váltak azzá, és olyanokat, akik saját hibájuk következtében szegényednek el. Ma Luxemburgban 5-6 ezer család eladósodott, 5300 család állami segítségből él.

A szociális segély törvényben meghatározott, nem a hivatal jóindulatán múlik, bárki megkapja, aki bizonyos jövedelemhatár alatt van.

Széles szociális háló működik az országban, betegbiztosítást mindenki kap, segítik a fogyatékosokat, illetve az idős emberek „öregék otthonában” való ellátását, ha nem tudja megfizetni, állami segítséggel oldják meg.

A családokat erősen támogatják: családi pótlék, lakástámogatás, gyermekes családok adókedvezménye, mind-mind a szociális segítség eszközei közé tartoznak.

Az oktatás a középiskola végéig ingyenes, mivel egyetemek nincsenek az országban, aki külföldön tovább kíván tanulni, azt a család anyagi helyzetétől függően támogatják.

A családok támogatása azért is a kiemelten fontos feladatok közé tartozik, mivel Luxemburgban a családi struktúra felbomlóban van, egyre kevesebb figyelem fordul a gyerekek felé, egyre több

az olyan gyerek, akiért senki sem felel. Sem az étkezésükre, sem a szabadidejükre nincs biztosítva a kellő odafigyelés, így a hagyományos családi értékek nem közvetítődnek tovább, s a gyerekek közül sokan elkallódnak, kábítószer-fogyasztókká válnak.

III. Tapasztalatok és prevenciók formái a drogfogyasztás, az erőszak és az idegenekhez való viszony területén — a rendőrségi megelőző szakszolgálatok szemével

Az országban kialakult helyzetért a rendőrség nem a külföldieket okolja. Súlyos problémaként jelölik meg, hogy a belső konfliktusokra nem fordítanak figyelmet. Ennek korrigálásaként a fő feladatuknak a megelőzést(!) tartják.

Fő problémák:

- munkanélküliség,
- kábítószer,
- agresszió — „racketing” — erőszak egymás ellen.

Luxemburgban a rendőrség szerint két osztály van: a gazdagok és a szegények.

A bűnözési hullám elsősorban a szegény fiatalok között nyert teret. Ők azok, akik gazdagok akarnak lenni. A „racketing” azt jelenti, hogy elveszik a jobb módúak ruházatát, mobiltelefonját stb. Ezen próbálnak például azzal segíteni, hogy a szociális háló egyik elemeként pénzt adnak a szegényebb rétegnek, hogy kompenzálják a társadalmi különbségeket.

A rendőrség kiépített egy partnerkapcsolatot az iskolákkal. Ezen kapcsolat keretein belül próbálják megelőzni a diákok körében folyó törvénytelenéseket. Beszélgetéseket folytatnak például a fiatalokkal arról, hogy milyen okok vezetnek el a verekedéshez. Az okok feltárása után meg lehet tenni a megelőző lépéseket.

A kábítószer-probléma az egész társadalmat érinti. Egyes luxemburgi források azt állítják, hogy csak az itt élő külföldiek, és nem a luxemburgiak gondja, ez azonban nem igaz.

A statisztikákat úgy lehet forgatni, értelmezni, ahogyan csak akarják. A luxemburgiaknak több a pénzük ezért ők ritkán kerülnek a rendőrség látókörébe, mint a szegényebb külföldiek. Ugyanakkor a gazdagabbaknak több a zsebpénzük is, így a kábítószerrel könnyebben találkoznak.

A rendőrség az ún. „szituációkból” kiinduló programot mint megelőzési programot alkalmazza.

A fiatalokat nem arról informálják, hogy milyen drogok, illetve azoknak milyen hatásuk van, hanem arról beszélgetnek, hogy milyen helyzetekben találkozhatnak a drogokkal. Fontos a helyzetek megismertetése, a drogfogyasztás ugyanis szituációfüggő, azaz ismerőstől jobban elfogadják, mint idegentől.

A drogok osztályozását a nikotinnal és az alkohollal kezdik, így az a kérdés, mi ösztönöz az első cigire?

Fontos a csoportnyomás problematikája, figyelembe veszik ezért a kortárs csoport hatását a személyiségfejlődésben.

A nikotín és az alkoholon kívül keveset beszélnek a többi kábítószerrel, hogy ne hívják fel a fiatalok figyelmét. Inkább a veszélyekről (szervi probléma — agyi és szívkárosodások) beszélnek, illetve arról, hogy milyen függőségek vannak, és hogyan alakul ki a függőség.

Luxemburg kábítószerhelyzete nem rózsás. Vannak csoportok, amelyek liberalizálni szeretnék a fogyasztást, mások inkább szigorúbbá tennék. A luxemburgi parlament előtt van három lehetséges változat:

A gyengébb kábítószereket (Cannabis termékek):

- a) teljesen legalizálnák
- b) nem kell legalizálni, de nem büntetnék a fogyasztást keményen
- c) ugyanúgy büntetnék, mint jelenleg.

A rendőrség azt kívánja elérni, hogy ne legalizálják még az enyhe kábítószerek fogyasztását sem. Luxemburgban ugyanis a fiatalok nagyon korán megszerzik első kábítószeres élményüket. 11-

12 évesen a könnyűdrogokkal próbálkoznak, 13 évesen már heroinfogyasztók, és 14 éves korra prostituálttá válnak.

A könnyű drogokat kipróbálók — sajnos, mivel különösebb káros hatást nem vált ki — könnyen váltanak keményebb drogokra. A drogoktól vidámabbá válnak, s az iskola meg a munka csak később következik a rangsorban. Az is baj, hogy a drogok megszerzhetősége könnyű. Luxemburg nagyon gazdag ország, a diákoknak is sok zsebpénz jut.

A rendőrség a párbeszédet a fiatalokkal nemcsak az iskolák környékén, de lakóhelyükön is folytatja. A rendőrök kimennek a fiatalok közé, és ott beszélgetnek velük az otthoni és iskolai teljesítménykényszerről, a kiütkeresés lehetséges módjairól. A fiatalok szívesen veszik a közeledést, általában nincs beszélgetőpartnerük, a felnőttek csupán meghallgatják őket. A rendőrök nem tudják a fiatalok felmerülő problémáit megoldani, de szembesítik őket velük. Ezen kívül jogi felvilágosítást is adnak, de ami ennél is fontosabb, orvoshoz és pszichológushoz küldik őket.

A rendőrség a hatékony feladatmegoldás érdekében a drogproblémát kezelő több intézménnyel, a prevencióban részt vevő, valamint terápiás helyekkel is együttműködik.

Segítik például az ún. *streetwalker* hálózat működését. A streetwalker utcán járó pedagógust, „szociális munkást” (a szerző) jelent, aki hátizsákkal a hátán járkál a fiatalok között, és segíteni próbál (óvszert osztogat, beszélget stb.).

A rendőrség a tanárok, nevelők bevonását és felkészítését is végzi, de csak korlátozott mértékben. Hiába van ugyanis megállapodás az iskolákkal, a luxemburgi pedagógusok jelentős része (a szakszervezet is!) azt vallja, hogy az iskola egyetlen feladata a tanítás, minden más a családokat érinti. Ezért a pedagógusok nagy része nem nézi jó szemmel a rendőröket az iskolában, de személyes kapcsolataik alapján bejutnak. Összességében a rendőrség nagyon konstruktív módon kezeli az országban előforduló drogproblémákat, munkájukat elsősorban a prevenció, mintsem a bűnüldözés jellemzi.

IV. Rehabilitációs programok működése fiatal drogfüggők számára

„Az orvosok határok nélkül” szervezet létrehozott egy projektet, amely fiatal drogfogyasztókkal foglalkozik. A csoportnak vannak háttérintézményei, amelyek segítik a munkát. A csoport létszáma három fő, valamennyien pszichológusok.

Klienseiknek 18 éven aluliaknak kell lenniük, de ha betöltik, vihetik tovább őket, maximum 25 éves korig foglalkozhatnak pácienseikkel.

Legfőbb feladatuknak a hálózatépítést tartják, nagyon fontos a hálózatosítás. Összekapcsolják a különböző törekvéseket, hogy még többet tudjanak segíteni a fiataloknak. Működésük első két évében munkájuk javarészt abból állt, hogy megkeresték és együttműködésre, kapcsolattartásra kérték fel a különböző intézményeket. Tevékenységüket először szkeptikusan fogadták, elsősorban azért, mert az államügyességgel is együttműködnek. Tevékenységük alapja a luxemburgi *ifjúságvédelmi törvény*, amely kimondja, hogy a fiatalok 18. életévükig ennek védelme alatt állnak. Nem lehet őket elítélni, vád alá helyezni. Minden a védelem jegyében történik. Amennyiben valaki mégis súlyos bűncselekményt követ el, van részükre két intézmény (külön a két nemnek), amelyben bírósági határozat értelmében tartózkodniuk kell a meghatározott ideig.

A projektben dolgozó csoport páciensei 99%-át úgy irányítják hozzájuk a különféle igazságügyi szervek, elsősorban az Államügyesség és az Ifjúsági Bíróság. Ezen kívül az iskolák és egyéb intézmények is a küldők között szerepelnek. *(Nem értettem, hogyan működhet „kényszerből” hatékonyan ez az intézmény. Az előadás alatt nem győződtem meg a hatékonyságról, az előadó a kérdéseimet faarccal háritotta el, s gyakorlatilag semmire sem válaszolt.) (A szerző).*

A projekt a következő elven működik:

1. A fiatal kapcsolatba kerül valamilyen droggal.
2. A rendőrség felfigyel rá, jegyzőkönyvezik.
3. Az ügy az államügyességhoz kerül.

4. Az államügyészség levélben fordul a szülőkhez, és utasítja őket, hogy forduljanak a projekthez. Ebben az esetben nem nyomoznak tovább az ügyben.
5. A projekt — amennyiben jelentkezik nála az ügyfél — visszajelez az államügyészségnek.
6. Az ügyféllel végzett munkáról folyamatos visszajelzést adnak az ügyészségnek.
Személyes dogotat nem mondanak el, csak a kezelés tényét jelzik vissza.

A projektnek időnként a bíróság részére is jelentést kell küldenie. Ha valamelyik kliens nem működik együtt, esetleg továbbra is bűncselekményt követ el (lop, garázdálkodik, drogot árul vagy fogyaszt), feljelentést tesznek (??? a szerző!), és annak általában javítóintézet vagy börtön a vége.

A fiatalok meggyőzésére minden eszközt bevetnek. Nem ritka, hogy esetenként akár 15 segítő győzköd egy bajbajutott fiatal(??).

Klienseik 2/3-a fiú. 65%-uk könnyű drogotat, 27%-uk heroint, a többi XTC-t és öngyújtógázt használ.

Klienseikkel szembeni elvárásait a projekt a következőkben fogalmazza meg:

- ne fogyasszanak többé kábítószert,
- dolgozzanak együtt a családdal, hogy a légkör javuljon.

A projekttel szemben a klienseknek is van elvárása:

- akiket a bíróság vagy az ügyészség küld, azt várják, hogy az igazságügyi szervek békén hagyják őket,
- segítsék a szociális beilleszkedésüket.

A projektben dolgozók munkájukat sikeresnek értékelik, ugyanakkor elismerik, hogy a 18. életévüket betöltők (amikor megszűnik a bírósági nyomás), nem folytatják tovább a programban való részvételt.

V. Egy mentálhigiénés és drogoprogram konkrét működése az iskolában (diákok, szülők bevonásának formái)

A kábítószer-probléma iskolai megközelítései (általános elvek)

- A) *Az ember egészsége* a teljes mindennapi életétől függ (WHO, 1986. Ottawa — Charta)
Nemcsak az iskola számít tehát!
- B) *Eltérőek a reakciók, amit az iskola visszajelez*
Nincs eszközük a drogoproblémákra, ezért:
 1. Körülbástyázza magát a tanár, onnan próbál uralkodni. A külső hatásokat nem engedi magához.
 2. Félelmében elbújik, úgy védi magát.
- C) *Cselekvési irányelvek a drogfogyasztással kapcsolatban*
 1. Az *individuum* megerősítése tanár és diák vonatkozásában is.
 2. Szélesíteni, bővíteni a *csoportfelelősség* területét. Nemcsak az iskolavezetésnek van felelőssége, hanem a tanár- és diákcsoportoknak is létezik felelőssége.
 3. Az iskola *tanulószervezet*. A tanárok nemcsak az ismeretek átadói, de a szervezet fejlődésének hordozói is.
 4. Az iskola sziget. Nyitottnak kell lennie az önkormányzat, a terület (ahol működik), a környező társadalom felé.
 5. A politika felelősségét nem lehet és nem szabad figyelmen kívül hagyni.
 6. Koherencia iránti érzékenység.
 - A tanár olyat tanítson, aminek értelme van.
 - A diák fel tudja fogni, hogy amit kap, annak értelme van, és ezt megértse.

- A tanár fejlesszen ki a diákban olyan kompetenciákat, amit értelmesnek tart, és meg is tud valósítani.
- Legyen kitarató — ne csak akciók alatt csinálja (pl. dohányzásmentes nap, sportnap stb.), utána is folytassa.

D) Iskola és család feladatai az erőszak megelőzésében és a szenvedélybetegségekkel kapcsolatban

- önértékelés,
- barátságok kialakítása,
- kommunikáció fejlesztése,
- etika, érték, szabályok kialakítása,
- kreativitás fejlesztése és megtartása
- aktivitás fejlesztése és megtartása,
- vitakultúra (családban és iskolában) fejlesztés és megtartása.

A programban bemutatott intézmény egy szakközépiskola, ahol szakmai és művészeti képzés folyik. A tanulók általában 19 évesen végeznek, rosszabb esetben 25 éves korukig maradhatnak az iskola diákjai.

Az intézményben 25 tanár dolgozik, a diákok létszáma 1700 fő.

A tanároknak évente különféle témákban felkészítő programokat szerveznek:

- erőszak-megelőzés,
- drogmegelőzés,
- AIDS-megelőzés.

Létrehozták az „Egészséges iskolai légkör fórumát”.

A fórum lényege: Aki az iskolához tartozik, érezze jól magát, így alakul ki az egészséges légkör a takarítónőtől a diákokon keresztül a tanárokig.

A fórumnak az induláskor a tanári karból 20 fő volt tagja. Önkéntes belépés mellett egy év után 60 főre szaporodtak. Jelenleg is ennyien vannak. A többi pedagógus (190!) kritikusan szemléli a fórum munkáját. Nem akadályozzák, de nem is segítik. Bár a kormány részéről erős kritika éri ezért a pedagógusokat, a szakszervezet nagyon erős, és jelenleg ellenáll a kormányzati elképzeléseknek.

A fórum négy alprojektből áll:

1. Tanárok továbbképzése (csoportos továbbképzés, ami ebben a formában a leghatékonyabb).
2. Diák segít diáknak (lényege, hogy a kortárskapcsolatokban azonos korútól jobban tud tanulni, mint a tekintélyelvűtől).
3. Pedagógiai projektek bevezetése.
4. Párbeszédok előmozdítása (Minden érintettnek részt kell vennie).
 - tanár — tanár
 - diák — diák
 - diák — tanár.

A négy alprojekthez további feladatok kapcsolódnak:

- Az új diákok részére fogadónapokat tartanak.
- Az új diákoknak, a helyes szocializáció érdekében bemutatják (2 napos program) az iskola épületét, a tantárgyakat, bemutatják az iskola vezetését, az iskola pszichológusait, a szaktanárokat. Bevezető foglalkozásokat tartanak a tantárgyakból.
- Beszélgetéseket folytatnak a tanulókkal arról, hogy az előrejutásuk érdekében mi az, ami fontos.

- A szülői fórumok is fontosak, meghívják a szülőket a különböző rendezvényekre. Mindenkinek van felszólalási lehetősége. Elmondhatja problémáit.
- Témafórumokat szerveznek. (Az összes érintett egy körben beszélget, vitázik, kompromisszumokat keres az iskolai légkör javítására.)

Az iskolában nagyon fontos a kommunikáció. Van a tanáriban egy ötletdoboz, ahová a gondokat, szemrehányásokat be lehet dobni. A következő fórumokra ebből választanak témát. Minden fórumon *5 fontos szabályt* kell betartani.

1. Egyszerre egy személy beszél.
2. Aki mondani akar valamit, szót kell, hogy kérjen.
3. A beszéd nem kényszer, azaz nem kötelező beszélni.
4. Aki nincs jelen, arról nem beszélnek.
5. Ami a fórumon elhangzik, az nem megy ki kívülre. Külső helyen név szerint senkit nem idéznek.

Az iskolai fórum mintájára létrehozhatják az *osztályfórumokat* is, melynek felépítése hasonló. Itt is témák szerint lehet beszélgetni, illetve aktuális problémák megoldására kísérletet tenni. Kívánatos, hogy a diákok fogalmazzák meg a válaszokat a problémákra, mert később ennek kell irányadónak lenni a diákok viselkedésében.

VI. Luxemburgi Drog-prevenációs Központ — Marienthal

A *Marienthali Drog-prevenációs Központ* misszióként működik. 1995-ben alapítványként, de az állam közreműködésével jött létre. Magánjog szerint működnek, politikailag függetlenek, nem tartoznak egyik minisztérium alárendeltségébe sem. Tevékenységüket szakértői státuszban végzik.

Létszámuk 6 fő, de ez sokszor nem elég, így külső szakértők bevonásával egészítik ki a csoportot.

Háttérintézményként egy német egyetem szolgál, ez az együttműködés biztosítja a központ szakmai hátterét.

Főbb feladataik:

1. Meghatározni Luxemburgra vonatkozóan a szenvedélybetegség lényegét, valamint a főbb feladatokat.
2. A kisebb intézmények munkáját összehangolni.
3. A pedagógusok és a diákok felkészítése a droproblémákra.
4. Az egész népességre vonatkozó információ gyűjtése.
5. A népesség felvilágosítása.
6. Didaktikai anyagok készítése könyvtárak és iskolák számára.
7. Kutatások és ezek eredményeinek bemutatása.

Luxemburgban könnyen beszerezhető mindenféle drog. Az embereknek sok pénzük van, sokkal több a drog, és nincs a fogyasztóknak gátlásuk, hogy ne vegyék meg őket. Ugyanakkor, ha vannak drogok, az még nem vezet szenvedélybetegséghez.

Az ember rizikófaktorai a drogfogyasztással kapcsolatban:

- konfliktus,
- alacsony frusztrációs tolerancia,
- kizárólag a jelenre való orientáltság,
- depresszió,
- rizikókészség.

A kábítószer-prevencióban a középpontban mindig az ember áll, és a teljes szociális környezete, soha nem a drog!

A megelőzés nem jelent absztinenciát, hanem a szenvedély kialakulásának, a káros hatások kialakulásának és a rossz fogyasztás kialakulásának megelőzését.

Fontos a türelem és a változásokkal szembeni nyitottság. A siker érdekében széles körű összefogás szükséges, együtt kell dolgoznia az iskolának, a munkahelynek, a családnak és a szabadidőt kialakító személyeknek.

A marienthali vizsgálatok alapján leszögezhető, hogy nem a mindenkori droghban van a veszély, hanem abban, hogy a tanuló jól érzi-e magát fogyasztás közben, vagy sem:

- azok a fiatalok, akik jól érzik magukat általában és az iskolában is, kevésbé keresik a drogot,
- akiknek az életükben jó kapcsolatuk van egy felnőtt személlyel, azoknak nincs kábítószeres kapcsolatuk.

A Drog-prevenációs Központ három különböző projektet működtet:

1. Internet-használatot megtanító projekt.
2. Varázslatot tanító projekt.
3. „Kalandpedagógia” projekt.

1. *Az Internet használatát megtanító projekt* lényege a szabadidő hasznos eltöltésének megtanítása. A világhálón való időtöltés kívánatosabb, mint a kábítószerrel való „együttlé”, azon kívül a hálón való szörfözés közben a fiatalok tanulnak is. Játékos, indirekt módon jutnak olyan információk birtokába, amelyek segítségével ismereteik bővülnek.

2. *Varázslatot teljesítő projekt.* A projekt lényege a fiatalok fantáziájának olyan irányba történő terelése, amely kívánatos mind az egyén, mind a társadalom szempontjából. A fiatalok varázsolni tanulnak, ebben a tevékenységükben fantáziájuk szabadon szárnyalhat, megvalósíthatják vágyaikat, van sikerélményük.

3. *„Kalandpedagógia” projekt.* Ez az alapítvány legnagyobb tevékenysége, saját ötletük alapján valósították meg. A program alapötlete abból a tényből indul ki, hogy a fiatalok szívesen kísérleteznek, próbálkoznak különféle dolgokkal, kedvelik a rizikót, szeretnének felnőttként viselkedni. A programban résztvevők egy részét azok a fiatalok teszik ki, akiket a bíróság helyezett el a nevelőotthonokban. Ezen fiatalok egyharmada kábítószer, másik egyharmada krónikus iskolakerülés, harmadik harmada pedig kisebb bűncselekmények (pl. lopás stb.) miatt került az igazságszolgáltatás látókörébe. Ezeknek a fiataloknak a nagy része otthon szexuális erőszak vagy általános erőszak áldozata.

A projekt alapötlete csak fiúkra épült, de később lányokra is kidolgozták. Az érintettek havonta egyszer egy egész napra meglátogatják az alapítványt, amely rendszerességet biztosít a programban való részvételben.

A bíróság által „beutalt” fiúkon és lányokon kívül Luxemburg valamennyi oktatási intézményének valamennyi osztálya évente többször ún. „kalandhetek” keretében vesz részt a projektben.

A „kalandpedagógia” eszközei:

1. „A játszótér”

A katonai kiképzésben alkalmazott eszközök, melyek használata erőt, bátorságot, ügyességet, kitartást feltételez.

A feladatok eleinte félelmetesnek tűnnek, a végrehajtás azonban különös izgalommal tölti el a fiatalokat, óriási sikerélményt jelent a sikeres végrehajtás.

A játszótér folyamatosan változik, a fiatalok megvalósíthatják ötleteiket, elképzeléseiket.

Eszközök: — „Vietnami híd”,

— folyó feletti kötélben való átmászás,

— függőhíd,

— drótkötélpályák,

— akadálymászás stb.

2. *Munkavégzés*

- a) A kalandokat nemcsak „fogyasztják”, de segíteni kell továbbfejleszteni, másoknak is lehetővé tenni az élmény átélését.
Az alapítvány műhelyében a fiatalok saját kezűleg barkácsolnak eszközöket, ezeket beépítik a játszótérbe.
- b) Csoportosan valamilyen hasznos munka végzése, amely hozzájárul mások komfortérzésének javításához, a környezetvédelemhez.
Legutóbb 10 napot dolgoztak Franciaországban, ahol a tengerpartot tisztították meg az olajszennyeződéstől.

3. *Fizikai erőpróba*

- a) sziklamászás,
- b) toronymászás (függőleges falon).
- c) Kalandtúra — több nap (éjjel is) szabad ég alatt alszanak, a szabadban nomád körülmények között élnek.

A Drog-prevenációs Központ nagyon kedvező területen fekszik. Rengeteg itt a barlang, az igazán nehéz terep, sok az érdekes felfedeznivaló, a megmásznivaló szikla stb.

A projektben való részvétel az alábbiakat nyújtja a fiataloknak:

1. *Változatosságot.* Új tapasztalatok, szokatlan vagy soha meg nem élt élethelyzetek.
2. *Kockázatvállalást.* A fiataloknak kockázatot kell vállalniuk. A kalandokban megkapják mindazt az élményt, izgalmat, amit egy betörés vagy a drogfogyasztás kiválthat belőlük.
3. *Megértést.* A projekt megpróbálja megértetni a külvilággal, hogy ezek a fiatalok nem feltétlenül bűnözők. Amit itt csinálnak, az azt a célt szolgálja, hogy visszailleszkedjenek a társadalomba, és a társadalom által elvárt életvitelt folytassák.
4. *Csoporthoz tartozás élményét.* Az idekerülő fiatalok számára „otthon” kényszer a csoporthoz (nevelő-intézményhez) tartozás. Itt a csoport más tartalommal bír, a tagok egymásért vannak, kölcsönösen számítaniuk kell, és számíthatnak is egymásra. Amíg az otthoni csoportban a konfliktusokért büntetés jár, itt a felmerülő konfliktust megbeszélik, feldolgozzák.
5. *Az én-határok megismerését.* A projekt végrehajtása közben a fiatalok megtapasztalják, hol az ő fizikai korlátjuk, mit bírnak ki a csoportban, hol a csoportbeli státuszuk. A feladatok végrehajtása kihívás a fejjel, a szívvel és a kézzel szemben.

A „*Kalandpedagógia*” projekt alap gondolatai közé tartozik az is, hogy a pedagógusoknak, a kísérőknek együtt kell működniük a rájuk bízott fiatalokkal. (*Hármas jelszó: kommunikáció — felelősség — bizalom!*) Nekik is be kell kapcsolódnuk a tevékenységbe, hiszen felelősséggel tartoznak a rájuk bízott diákok fejlődéséért. Nagyon fontos, hogy a kísérő aktív legyen, hiszen a nevelő a tájékozódási pont a gyermeknél.

Összességében a Marienthali Drog-prevenációs Központ munkája sikeres, jól illeszkedik a Luxemburgban működő drog-prevenációs intézmények sorába.

* * *

A fenti hat előadás megismertetett bennünket a Luxemburgban folyó drog-prevenációs intézmények munkájával. A szerzőnek nem tiszte értékelní ezen intézmények munkáját, mégis úgy gondolom, sok érdekes ötletet láthatunk a kábítószer-megelőzés területén. Nem szabad és nem is érdemes mindent átvenni, hiszen ott is van rosszul működő rendszer. Mégis ami jó, azt fontos lenne, új hazai keretbe áthelyezni és alkalmazni a hatékonyabb megelőzés érdekében.